DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.14915062 ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ମୂଳକ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ଉପନ୍ୟାସ : ବଢ଼ିପାଣିର ଦାନ୍ତ

ସିମ୍ରନ୍ ରାଉତ

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର :

ସାହିତ୍ୟର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଭାଗ ଠାରୁ ଉପନ୍ୟାସ ଏ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଯେ ଜୀବନର ବ୍ୟାପକତା, ସାମାଜିକ ଦିଗ ଦିଗନ୍ତ, ମଣିଷରରୁଚି, ନୀତି, ଚଳଣି ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟ ଆଦି ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ଭାବେ ପ୍ରସ୍ତୁତି ହେବାର ଅବକାଶ ଥାଏ ଉପନ୍ୟାସ ରଚନାରେ। ନାଟକ ଏବଂ ଉପନ୍ୟାସ ଉଭୟ ଦୀର୍ଘ ଆୟତନ ବିଶିଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟ ହେଲେ ହେଁ ନାଟକ ମଞ୍ଚାନୁମେଦି ହୋଇଥିବାରୁ ଏଥିରେ ସବୁକଥା ପ୍ରକାଶଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ। ଅନେକ କଥା ଉହ୍ୟ ରହିଯାଏ କିନ୍ତୁ ଉପନ୍ୟାସରେ ଟିକିନିଖି ଭାବରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ ସମାଜ ଜୀବନର ବାସ୍ତବତା। ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ବା ପରିବାର ଭିତରେ ସୀମିତ ରହେନାହିଁ। ଏହା ଏକ ବୃହତ୍ତମ ସମାଜକୁ ଆକ୍ରାନ୍ତ କରେ। ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟର ପ୍ରଭାବ ଦ୍ୱାରା ବହୁଲୋକ ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ହୁଅନ୍ତି। ଗୋଟିଏ ହାହାକାର ଗ୍ରସ୍ତ ଅବସ୍ଥା ଓ ସଙ୍କଟମୟ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ। ଉପନ୍ୟାସ ଜଗତର ଜଣେ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ନାମ ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରସନ୍ନମିଶ୍ର। ତାଙ୍କର 'ବଢ଼ିପାଣିର ଦାନ୍ତ' ଉପନ୍ୟାସଟିରେ ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ କରାଳଚିତ୍ର ସହିତ ଶିଶୁମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଦତ୍ତ। ଏକ ଶିଶୁକନ୍ୟାର ମାନସିକତାକୁ ବଢ଼ିପାଣି କିପରି ଆଚ୍ଛାଦିତ କରିଦେଇଛି ଓ ବନ୍ୟାର ଭୟାବହତା ଜୀବନକୁ କିଭଳି ନିଷ୍ପନ୍ନ କରିଦିଏ ତାହା ବର୍ଣ୍ଣିତ।

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ :

ନଦୀବଢ଼ି,ବଢ଼ି ପାଣି, ପ୍ରସନ୍ନମିଶ୍ର, ପ୍ରାକୃତିକବିପର୍ଯ୍ୟୟ, ପ୍ରାକୃତିକ ବ୍ୟୁତ୍ପାତ,ବନ୍ୟା,ଶିଶୁମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ, ଭୟାବହତା, ଜଳମଗ୍ନ

ଉପକ୍ରମ :

ପ୍ରକୃତି ହିଁ ଜୀବନର ଚିର ସହଚର। ମନୁଷ୍ୟ ସମେତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଣୀର ଜୀବନ ପ୍ରକୃତିର କୋଳରେ ହୁଏ ପ୍ରତିପାଳିତ। ପ୍ରାକୃତିକ ସତ୍ତା ବିନା ଜୀବନର ଅସ୍ତିତ୍ୱ କଳନା କରିବା ନିରର୍ଥକ। ତେଣୁ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରକୃତିର ବନ୍ଦନା ଓ ନିରାଜନା ପ୍ରତିଭାତ ହୁଏ। ମାତ୍ର ଅଭୟ ପ୍ରଦାୟିନୀ ମାତା ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ପରି ସୁରକ୍ଷା ଦାୟିନୀ ପ୍ରକୃତି ବି ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ମହିଷ ମର୍ଦ୍ଦିନୀ ଉଗ୍ର ରୂପ ଧାରଣ କରେ। ପ୍ରକୃତିର ସେହି କରାଳ ରୂପ ଜନ ଜୀବନକୁ ଯେପରି ଆତଙ୍କିତ କରେ, ସାହିତ୍ୟରେ ସେହିପରି ତାର ପ୍ରତିଫଳନ ହୁଏ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ। ଏହି ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ବିଶିଷ୍ଟ କବି ଓ ନାଟ୍ୟକାର ପ୍ରସନ୍ନ ମିଶ୍ରଙ୍କ 'ବଢ଼ିପାଣିର ଦାନ୍ତ' ଉପନ୍ୟାସର ମହତ୍ତ୍ୱ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ। ସାହିତ୍ୟ ସାଧକ ଡ. ମିଶ୍ର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ କଲମ ଚାଳନା କରି ନିଜର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିଚୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଯାଇଛନ୍ତି। ୧୮ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୯୪୧ ମସିହା ପିତେଇପୁର, ଧାମନଗର, ଭଦ୍ରକ ଜିଲ୍ଲାରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ଡ. ମିଶ୍ର ନିଜ ଜୀବନ କାଳ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୭୦ ଖଣ୍ଡ ପୁସ୍ତକ ରଚନା କରିଛନ୍ତି। 'ଖରାରେ ବାଙ୍ଗରା ଲୋକ ' ଶୀର୍ଷକ କବିତା ସଂକଳନ ପାଇଁ ସେ ସମ୍ମାନଜନକ ସାରଳା ପୁରସ୍କାର ଓ ନାଟକ ଜନସେବକ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ପୁରସ୍କାର ଲାଭ କରିଛନ୍ତି। ସାହିତ୍ୟର

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ

Quick Response Code:

Available online at :
https://pracheenews.com/

DOI:
https://doi.org/10.5281/zenodo.14915062
Article No - BPP00269

ଯୋଗାଯୋଗ :
ସିମ୍ରନ୍ ରାଉତ, ଗବେଷିକା, ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମ ଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଦେଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବାରିପଦା, ମୟୂରଭଞ୍ଜ
E-Mail ID - simranraut310@gmail.com
ORCID ID: : https://orcid.org/0009-0001-8351-1601

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୩.୧୦.୨୦୨୪	୧୦.୧୧.୨୦୨୪	୨୫.୧୨.୨୦୨୪	୧.୦୨.୨୦୨୫

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ରାଉତ, ସିମ୍ରନ୍, ୨୦୨୫। ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ମୂଳକ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ଉପନ୍ୟାସ : ବଢ଼ିପାଣିର ଦାନ୍ତ। ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ। ଭାଗ :୧୦, ସଂଖ୍ୟା : ଟ, ପୃଷ୍ଠା : ୫୬-୫୯।

ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଜର ସଫଳ ସ୍ୱାକ୍ଷର ଛାଡ଼ି ଯାଇଥିବା ଏହି ଯଶସ୍ୱୀ ସାହିତ୍ୟିକ ୭୩ ବର୍ଷ ବୟସରେ ୧୩ ଫେବୃଆରୀ ୨୦୧୪ରେ ଇହଧାମ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ।

ସମାଜର ଚାକ୍ଷୁଷ ସତ୍ୟର କଳାତ୍ମକ ଇସ୍ତାହାର ହେଉଛି ଉପନ୍ୟାସ। ତାହାର ବିରାଟ କାୟା ମଧ୍ୟରେ ମଣିଷର ଜୀବନ ଚିତ୍ରକୁ ନିଛକ ଭାବେ ଫୁଟେଇପାରେ ଔପନ୍ୟାସିକ। ଏକ କୋମଳ ଶିଶୁର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷାନୁଭୂତିରେ ବଢ଼ିପାଣିର କାରୁଣ୍ୟ ହିଁ ଏହି ଉପନ୍ୟାସର ମୁଖ୍ୟ ଉପଜୀବ୍ୟ। ୧୧୦ ପୃଷ୍ଠାର ଏହି ଉପନ୍ୟାସରେ ରହିଛି ୨୯ ଗୋଟି ଅଧ୍ୟାୟ। ଶିଶୁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ବନ୍ୟା ପୂର୍ବରୁ ବନ୍ୟା ପର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିଭଳି ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଛି ତାହାକୁ ଉପନ୍ୟାସରେ ଅନୁରଞ୍ଜିତ କରାଯାଇଛି।

ଯାଜପୁର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଶିରିଆପୁର ଗ୍ରାମ। ଗ୍ରାମ ପାଖରେ ବୈତରଣୀ ନଈ। ନଈକୁ ନେଇ ଅନେକ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଓ ଜନଶ୍ରୁତି ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ। ତାହା ନଦୀର ମହିମା ବଖାଣିବା ପାଇଁ ହେଉ ଅବା ନଈ ଠାରୁ କୋମଳମତି ଶିଶୁଙ୍କୁ ଦୂରରେ ରଖିବା ପାଇଁ ହେଉ। ଉପନ୍ୟାସରେ ମୁଖ୍ୟ ଚରିତ୍ର ସୁମି। ୮ଗୋଟି ଚରିତ୍ରକୁ ନେଇ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପନ୍ୟାସ ରଚିତ। ସୁମିର ପିତା ରାମାନନ୍ଦ, ଶିରିଆପୁର ପାଖ ଦୋବଲ ଠାରେ ତାଙ୍କର ଦର୍ଜି ଦୋକାନ, ସୁମି ମା ଗୃହିଣୀ। ସୁମିର ଖେଳ ସାଥୀ ଟୁନି ଓ ବୁଲୁ, ନାଲୁମିଶ୍ରଙ୍କ ପୁଅ ଓ ଝିଅ। ନାଲୁମିଶ୍ରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଇହଜଗତରେ ନାହାଁନ୍ତି। ନାଲୁ ମିଶ୍ରେ ସଙ୍ଗୀତ ଶିଖାନ୍ତି। ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗୀତ ମୂର୍ଚ୍ଛନାରେ ପାଷାଣ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଣ ସ୍ପର୍ଶ ପାରେ। ସୁମି ଓ ଟୁନୀ ଦୁହେଁ ତାଙ୍କ ଠାରୁ ସଂଗୀତ ଶିକ୍ଷା କରନ୍ତି। ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗୀତ ମୂର୍ଚ୍ଛନା ପାଖ ପରିବେଶକୁ ନିଜ ମଧୁର ରାଗିଣୀରେ ଆବୋରି ନିଏ। ସୁମି ମା ମଧ୍ୟ ସେ ସଙ୍ଗୀତରେ ବହି ଯାଇ ଏକାଦା ଭାଙ୍ଗି ଦିଅନ୍ତି ଡାଲି ହାଣ୍ଡି କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହେବାର କାରଣ ଲୁକ୍କାୟିତ ହୋଇ ରହେ। ସୁମି ମା ହୁଏତ ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ କିଛି ସହାୟତା ପାଇଥିଲେ ତାଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ପ୍ରତିଭାଟି ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା। ନାରୀ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରତି ଉଦାସୀନତାକୁ ଦର୍ଶାଇ ଔପନ୍ୟାସିକ ଲେଖିଛନ୍ତି – "ପରିବେଶ ଓ ପରିସ୍ଥିତିର ଲଘୁ ଚାପ ସହି ନପାରି ତାଙ୍କ ପ୍ରତିଭା କଳଟି ଶୁଖି ଯାଇଛି ସିନା। ଆମର ଧରାବନ୍ଧା ସମାଜ ବଡ଼ ସାନ ଭେଦ ବାଡ଼ି ଅଯଥାରେ ନିନ୍ଦା ଶୁଣାଣି ଦେଇ, ଆଭିଜାତ୍ୟ ଓ କୁଳଧର୍ମର ଭୟ ଦେଖାଇ ଏପରି ବହୁ ସୁମି- ମାଙ୍କର ଅନ୍ତରରେ କୁହୁଳି କୁହୁଳି ଉଠୁଥିବା ଧ୍ୱନିର ବିଲୟ ଘଟାଇଛି।" (ପୃଷ୍ଠା, ୩୬) ସୁତରାଂ ସମାଜର ଶିକୁଳିରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ଅନେକ ପ୍ରତିଭା ଶ୍ୱାସରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ନିଶେଷ ହୋଇଯାଆନ୍ତି। ବଣମଲ୍ଲୀ ବଣରେ ଫୁଟି ଝଡ଼ିପଡ଼ିବା ପରି ନାରୀ ମନର ଇଚ୍ଛା ଡେଣା ମେଲେଇବା ପୂର୍ବରୁ ତା'ଉପରେ ଲଦି ଦିଆଯାଏ ପରିବାର, ସଂସ୍କୃତି ଓ ସାମାଜିକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକରେ ବୋଝ। କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଚାପ୍ ତଳେ ସେ ଉଡ଼ିବା ଭୁଲିଯାଏ, ବାଢ଼ିବା ଭୁଲିଯାଏ। ଭୁଲିଯାଏ ନିଜର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଓ ସମର୍ପିତ କରିଦିଏ ନିଜର ସର୍ବସ୍ୱ ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ।

ନଅ ବର୍ଷର ସୁମି, ଅଜ୍ଞାତ ଶିଶୁଟିଏ। ତାକୁ ଆଇ ମାଆ ଘରପାଖ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ନଦୀ ବାଲିରୁ ସୁନା ସାଉଁଟିବାକୁ ଭଲ ଲାଗେ। ନିଜ ଘର ପାଖ ବୈତରଣୀ ନଦୀ ବାଲିରେ ସେ ହଳଦିଆ ସୁନା ଖୋଜେ। ଖରାରେ ଚିକ୍ ଚିକ୍ ଦିଶୁଥିବା ବାଲିକୁ ଶୁଙ୍ଘେ, ପରୀକ୍ଷା କରେ । ସୁନା ବୋଲି ଭାବି ଲୁଚାଇ ରଖେ। ବନ୍ଧର ଗୋଟିଏ ପଟରେ ସୁମିର ଘର, ଆଉ ଗୋଟିଏ ପଟରେ ସୁଦୀର୍ଘ ବୈତରଣୀ ନଈ। ଗଙ୍ଗାର ବଡ ଭଉଣୀ ବୋଲି ଔପନ୍ୟାସିକ ସୂଚାଇଛନ୍ତି। ନଈ ପାଣି ପିଲାଙ୍କୁ ଖୁସି ଦିଏ। ପାଣିରେ ଗୋଡ଼ ବୁଡ଼ାଇ ଖେଳିବାରେ ମିଳେ ଅହେତୁକ ଆନନ୍ଦ। ବଢ଼ି ପାଣି ଯେତେବେଳେ ଘର ପାଖ ଯାଏଁ ଆସେ। ପିଲାଏ ସେଥିରେ କାଗଜ ଡଙ୍ଗା ଭସାଇ ମଜା ନିଅନ୍ତି। ପରସ୍ପର ଉପରକୁ ପାଣି ଛାଟି କୌତୁକ କରନ୍ତି। ସୁମିକୁ ନଦୀ ଭଲ ଲାଗେ। ନଦୀର ଐନ୍ଦ୍ରଜାଲିକତାକୁ ବୁଝିନପାରି ସେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରେ –"ହେ ମହାପୁରୁ, କାଲି ସକାଳକୁ ଯେମିତି ଦାଣ୍ଡଦୁଆର ମୁହଁରେ ପାଣି ହୋଇଥାଉ। ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି ନଈ ଖୁବ୍ ଜୋର୍ ବଢୁଛି। ବଢ଼ନ୍ତାକି, ବଢ଼ନ୍ତାକି, ବଢ଼ନ୍ତାକି।" (ପୃଷ୍ଠା.୨୨) ସତେକି ଅଜ୍ଞାନ ଶିଶୁର ପ୍ରାର୍ଥନା ଈଶ୍ୱର ଶୁଣିଛନ୍ତି। ଘାଇ ଭାଙ୍ଗି ଶିରିଆପୁର ରେ ପାଣି ପଶିଛି। କେତେ ଘର ଅଗଣାରେ ବଢ଼ିପାଣି ନିଜ କାୟା ମେଲିଛି। ପ୍ରଥମେ ବଢ଼ିପାଣି ଦେଖି ପିଲାଏ ଖୁସି ହୋଇଛନ୍ତି। କାଗଜ ଡଙ୍ଗା ଭସେଇ, ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ଗୋଡ଼ ଝୁଲେଇ ବଢ଼ିପାଣିର ଆନନ୍ଦ ନେଇଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଭାସୁଥିବା ତାଳ ଧରିବାକୁ ଯାଇ ଦେଖିଛନ୍ତି କାଣ୍ଡନଳ ସାପକୁ ଓ ବାରଣ୍ଡାକୁ ଖାଉଥିବା ଅତଡ଼ା ମାଟିକୁ। ଭୟ ପାଇଛନ୍ତି। ବଢ଼ିପାଣିର ମଜା ଧୀରେ ଧୀରେ ତାଙ୍କୁ ଭୀତତ୍ରସ୍ତ କରିଛି। ଯେଉଁ ନଈର ଶାନ୍ତ ସରଳ ରୂପକୁ ଦେଖି ଘର ଦାଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଡାକି ଆଣିଥିଲା ତାହାର ଅନ୍ୟ ଏକ ସ୍ୱରୂପ ତାଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ ଉଭାସିତ ହୋଇଛି। ନଦୀର କରାଳତା ଦୃଶ୍ୟାୟିତ ହୋଇଛି। ସୁମି ଝରକା ଫାଙ୍କରୁ ବଢ଼ିକୁ ଦେଖିଛି – ଠିକ୍ ସାପଟେ ପରି –"ବଢ଼ିପାଣି ବାଡ଼ି ଭିତରେ କାୟା ବିସ୍ତାର କରି ଶୋଇଛି। ତାର ମୁନିଆ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ବିଷଦାନ୍ତଗୁଡ଼ିକ କଟ କଟ କରି ଦିଶୁଛି। ସେ ଝରକା ପାଖରୁ ଘୁଞ୍ଚି ଆସିଲା ଓ ଟୁନୀ କି ଆସିବାକୁ ଠାରି ଚୁପ୍ rahilaam ତଥାପି କଳା ମୁଖ ତା'ମନରେ ତାଣ୍ଡବ ନୃତ୍ୟ ଦେଖାଉଥାଏ। ମନେ ହେଲା – କାଣ୍ଡନଳ ସାପଟା ଯେମିତି ଘର ଭିତରେ ସଟ୍ ପଟ୍ ହୋଇ ବୁଲୁଛି। କାମୁଡ଼ିବ କି ?"(ପୃଷ୍ଠା .୫୧) ଭୟଭୀତ ଶିଶୁ ମନ ନିଜକୁ ଘର ଭିତରେ ମ୍ଭ ସୁରକ୍ଷିତ ମଣି ପାରୁନି। ମାଆ କୋଳ ଛଡ଼ା ସବୁଠୁ ବଢ଼ି ପାଣି ନିଜର କରାଳ ଜିହ୍ୱା କାଢ଼ି ସାହୁ ଚାଟିନେବାକୁ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇପଡିଛି।

ରାତିରେ ଆହୁରି କରାଳ ରୂପ ଧାରଣ କରିଛି ବଢ଼ି। ବର୍ଷା ଓ ଝଡ଼ର ସାଙ୍ଗ ପାଇ ନଈ ପାଣି ଗର୍ବରେ ଫୁଲି ଉଠିଛି। ଘର

ଉପରର ଛାତ ଝଡ଼ ଉଡ଼େଇ ନେବା ବେଳେ ଦାଉ ସାଧିଛି ବଢ଼ି ପାଣିରେ ସନ୍ତେଇ ଯାଇଥିବା ମାଟି କାନ୍ଥ। ଘର୍ ବୋଲି ଯେଉଁ ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ ଥିଲା ତାହା ନିଜର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ହରାଇଛି। ମଣିଷର ଅବସ୍ଥା ଏପରି ବେଳେ ଗୃହପାଳିତ ପଶୁଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଆହୁରି ଶୋଚନୀୟ। ମଣିଷ ସିନା ପ୍ରାକୃତିକ ବିପଦ ବେଳେ ତାଙ୍କ ପଘା ଖୋଲିଦିଏ କିନ୍ତୁ ଏଭଳି ସମୟରେ ସେମାନେ ବା ଯିବେ କୁଆଡେ ? ପଶୁ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏଭଳି ବିପଦ ସମୟରେ ସେମାନେ ଚାହାଁନ୍ତି ନିଜ ମାଲିକ ଠାରୁ ସୁରକ୍ଷା, କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତି ନିଜ ଉଗ୍ରରୂପ ଦେଖାଇ ମଣିଷ ଠାରୁ ଇତର ପ୍ରାଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗୃହହୀନ କରିଦିଏ।ପଶୁ ପକ୍ଷୀ, ମଣିଷ, ଘରଦ୍ୱାର ସବୁକୁ ଆବୋରି ନେଇ ଯାଏ ନିଜ ସ୍ରୋତରେ। ଯେଉଁ ମାନେ ବଞ୍ଚି ଯାଆନ୍ତି ବନ୍ୟାରେ, ବନ୍ୟା ପରର ଅବସ୍ଥା ତାଙ୍କୁ ପ୍ରତିକ୍ଷଣ ମାରୁଥାଏ। ଭୋକ ଶୋଷ, ରୋଗ ବ୍ୟାଧି ସବୁ ଗୋଟେ ପରେ ଗୋଟେ ହାତ ଧାରା ଧରି ହୋଇ ଆସନ୍ତି, ଦାଉ ସାଧନ୍ତି। ଜୀବ ଜଗତ ନିରୁପାୟ ହୋଇ କେବଳ ବିକଳ ଆର୍ତ୍ତନାଦ କରେ।

ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଔପନ୍ୟାସିକ ମନେ ପକାଇଛନ୍ତି। କଟକକୁ ବନ୍ୟାରୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ଯାଇ ପଥର ବନ୍ଧ ନିର୍ମାଣ କରାଇଥିବା ରାଜା ମର୍କତକେଶରୀଙ୍କୁ। ତାଙ୍କ ପଥର ବନ୍ଧ ପାଇଁ ଏକ ବିରାଟ ନଗରୀ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିପାରିଥିଲା ବନ୍ୟା ଦାଉ ରୁ। କଳା ସ୍ଥାପତ୍ୟ ଭୁଲି ଉପାର୍ଜନ ଲୋଭରେ ଓଡ଼ିଶା ତ୍ୟାଗ କରିଛି। ପଥର ଆଉ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରୁନି ନିହାଣ ମୁନକୁ। ଓଡ଼ିଆ ଶିଳ୍ପୀ ଯେ ଶିଳ୍ପ ବିମୁଖ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ଭାବି ଉପନ୍ୟାସିକ ସମାଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି। ନାଲୁମିଶ୍ରଙ୍କ ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟରୁ ଔପନ୍ୟାସିକ ଖୋଦ୍ ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇଛନ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡିଆଙ୍କୁ। ଓଡ଼ିଶା ଆଉ ପଥର ଦେଶ ହୋଇ ନାହିଁ କେବଳ ନିର୍ଲ୍ଲଜ ମହାନଦୀ ବାଲିର ଦେଶ ହୋଇ ରହିଯାଇଛି ବୋଲି ସ୍ୱଗୋକ୍ତି କରିଛନ୍ତି।

ବାସହୀନ ହୋଇ ପଡିଛନ୍ତି ଶିରିଆପୁରର ଅଧିବାସୀ। ପ୍ରକୃତିର ଏଭଳି ଦାଉ ସାଧିବାକୁ ଲେଖକ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ସହ ତୁଳନା କରି ଲେଖିଛନ୍ତି –"ଟପ୍ ଟପ୍ ଗତିରେ ଧାଇଁ ଆସିଲା ବର୍ଷା। କଦଳୀ ପତ୍ରର ଚଉଡ଼ା ଛାତି ଗୁଡ଼ାକ ତାର ପଦାଘାତରେ ଫାଟିଗଲେ। ଗତି ଓ ଶକ୍ତି ପ୍ରଖର ଏବଂ ପ୍ରବଳ। ଯେମିତି କ୍ରୁଦ୍ଧ ରାକ୍ଷାସର ବାରୁଣାସ୍ତ୍ର। ଶିରିଆ ପୁର ଗାଆଁ ଯେମିତି ବାରୁଣବାନ୍ତ ନଗରୀ। ଇନ୍ଦ୍ରଥିବା ଉଦ୍ଧତ ବୃତାସୁରକୁ ମାରିବା ଲାଗି ସୈନ୍ୟ ସଜାଇ ବୋମା ପକାଉଛି, ଯାହା ଜାପାନୀ ବୋମା ପରି ବିଷାକ୍ତ। ଶିରିଆ ପୁର ଗାଁରେ ଯେମିତି ବୃତାସୁର ଆସି ଲୁଚିଛି, ଆଉ ଇନ୍ଦ୍ର ପାଇଛି ତାର ସନ୍ଧାନ।"(ପୃଷ୍ଠା .୬୯) ବସ୍ତୁତଃ କଥାକାର ପ୍ରକୃତିର ଧ୍ୱଂସାଭିମୁଖୀ ସ୍ୱରୂପକୁ ଅପ୍ରତିରୁଦ୍ଧ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି ଯାହା ଆଗରେ ଜୀବଜଗତ ନିମିତ୍ତ ମାତ୍ର। ପ୍ରତିପାଳିତା ମାଆ ହୋଇ ପ୍ରକୃତି ଯଦି ଅସ୍ତ୍ର ଧରି ଶାସନ କରିବାକୁ ଆଗେଇ ଆସେ, ସମଗ୍ର ଜୀବଜଗତ ନିରୁପାୟ ହୋଇପଡ଼େ।

ବାସହୀନ ସୁମି ଓ ଟୁନୀର ପରିବାର ବନ୍ୟା କବଳରୁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚାଇ ଶିରିଆ ପୁଟ ରୁ କିଞ୍ଚିତ ଆଗକୁ ବଢ଼ି ଆସିଛନ୍ତି ସତ କିନ୍ତୁ ରାତି ସାରାର ସଂଗ୍ରାମ ପରେ ତାଙ୍କୁ ଗ୍ରାସିଛି କ୍ଷୁଧା। ନିରୀହ ଶିଶୁ ମାନଙ୍କ ତୁଣ୍ଡରେ ଆହାର ଦେବାପାଇଁ ଅନେକ ପରିଶ୍ରମ କରି ରାମାନନ୍ଦ ଖାଦ୍ୟ ଜୁଟାଇଛନ୍ତି। ସେ ଖାଦ୍ୟକୁ ଶିଶୁଙ୍କ ମୁଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନେବା ପୂର୍ବରୁ ବାଟରେ ଭେଟିଛନ୍ତି ଅନେକ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ଆଖି। ପେଟର ଭୋକ ମଣିଷକୁ ହିତାହିତ ଜ୍ଞାନ ଭୁଲାଇଦିଏ। ଖାଦ୍ୟ ଛଡ଼ାଇ ନେବାକୁ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ମାନେ ରାମନନ୍ଦ କୁ ଆକ୍ରମଣ କରିଛନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ନିଜ ଝିଅ ପାଇଁ ନେଉଥିବା ଖାଦ୍ୟକୁ ଅନ୍ୟ କାହାକୁ ଦେବାକୁ ଚାହିଁନାହାଁନ୍ତି ସେ। କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିମୂଢ଼ ହୋଇ ବିଭୁକ୍ଷୁ ମାନଙ୍କ ଠାରୁ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ କ୍ଷୁଧାର କରାଳ ଜିହ୍ୱା ଦେଖାଇ କୂଳ ଲଂଘୁଥିବା ବୈତରଣୀକୁ। ପିତାର ବଳ ହାର ମାନିଛିମ ବୈତରଣୀ ଆଗରେ। ନିଜ କନ୍ୟାର ଭୋକ ମେଣ୍ଟେଇବାକୁ ଯାଇ ରାମାନନ୍ଦ ହୋଇଛନ୍ତି ବଢ଼ି ପାଣିର ଖାଦ୍ୟ।

ଆଲୋଚନା :

ସୁତରାଂ ଉପନ୍ୟାସରେ ତିନୋଟି ପ୍ରମୁଖ ଦିଗର ଚିତ୍ରାୟନ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ। ପ୍ରଥମତଃ ଉପନ୍ୟାସଟି ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଆଧାରିତ ବନ୍ୟାର ତାଣ୍ଡବ ଲୀଳା ଉପର ପର୍ଯ୍ୟବସିତ। କ୍ରୁର କରାଳ ପ୍ରକୃତି ନିକଟରେ ମାନବ ତଥା ଜୀବସତ୍ତାର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଧୂଳିସାତ ହୋଇଯାଏ। ଦୁର୍ବାର ପ୍ରକୃତି ଗଛଲତା ପଶୁପକ୍ଷୀ ନର ବାନର ସମସ୍ତଙ୍କୁ କରେ ବିପନ୍ନ। ବସ୍ତୁବାଦୀ ସମାଜ ସହିତ ମହାମୂଲ୍ୟ ଜୀବନ ବଢ଼ିପାଣିର ଦାନ୍ତରେ ଚୂର୍ଣ୍ଣ ବିଚୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ। ଏ ସତ୍ୟ ବହୁ ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସରେ ପାଠକ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ। ପ୍ରକୃତି ଜୀବନ ପାଇଁ ଯେପରି ଆହ୍ଲାଦକର, ତାହାର ଭୟଙ୍କର ରୂପ ସେହିପରି ବିନଷ୍ଟକାରୀ। ଝଡ଼ଝଞ୍ଜା, ବନ୍ୟାବାତ୍ୟା ପରି ବିଧ୍ୱଂସକାରୀ ପ୍ରକୃତିର ରୁଦ୍ରମୂର୍ତ୍ତୀ ନିକଟରେ ମଣିଷର ନାଚାରପଣ ସର୍ବତ୍ର ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ। ଧନୀ ଗରିବ ନିର୍ବିଶେଷରେ ପ୍ରକୃତି ପାଖରେ ପାତରଅନ୍ତର ନଥାଏ। ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟଙ୍କ ଝଡ଼ କବିତା, ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତିଙ୍କ କାଳାନ୍ତର ଉପନ୍ୟାସ ବା କ୍ଷୁଧିତ ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର ପରି ଗଦ୍ୟ ରଚନାରେ ମଧ ଦୁର୍ବାର ପ୍ରକୃତିର ଏହି ସାର୍ବଭୌମିକ ଅତ୍ୟାଚାରର ଚିତ୍ର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ। ବଢ଼ିପାଣିର ଦାନ୍ତ ଉପନ୍ୟାସରେ ଧନଜୀବନ କ୍ଷୟକାରୀ ବନ୍ୟାର ହୃଦୟ ବିଦାରକ ଚିତ୍ର ଉପସ୍ଥାପିତ। ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଜୀବନ ଧାରଣାର ମୌଳିକ ଉପାଦାନ ଆହାରର ଅଭାବରେ ମଣିଷ ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ କିପରି ତୁଚ୍ଛ ପାଲଟିଯାଏ । ତାହା ଔପନ୍ୟାସିକ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଛନ୍ତି। କୁହାଯାଏ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଣୀ ପାଇଁ ପେଟର କ୍ଷୁଧା ଓ ଦେହର କ୍ଷୁଧା ସବୁଠୁ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ। ଅଭାବ, ସଙ୍କଟ ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାଣୀ ଜଗତରେ ତ ଟଣା ଓଟରା ହୁଏ, ମୁଠାଏ ଖାଦ୍ୟ ପାଇଁ କୁକୁର, ବିରାଡ଼ି, କାଉ କୋଇଲି ବା ବାଘ ସିଂହ ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା

ଚାଲେ। କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରଭାବିତ ଜୀବନର ଘୋର ସଙ୍କଟ କାଳରେ ମଣିଷ ଭିତର ସେହି ପଶୁତ୍ୱ ବସା ବାନ୍ଧେ। ସେ ମଣିଷର ଓହ୍ଲାଇ ଯାଏ ଏକ ପ୍ରାଣୀ ସ୍ତରକୁ। ଏହା ଜୀବନରେ ଏକ ଅବଧାରିତ ସତ୍ୟ। ତାହାକୁ ଔପନ୍ୟାସିକ ସୂଚେଇ ଦେଇଛନ୍ତି ରାମାନନ୍ଦର ହାତରୁ ଖାଦ୍ୟ ଅନ୍ୟମାନେ ଛଡ଼ାଇ ନେବା ଘଟଣାରେ। ଭୋକର ଦାଉ ସମ୍ଭାଳିନପାରେ ଗାଆଁର ଆତ୍ମୀୟମାନେ ମାନେ ବିଲୁଆ କୁକୁର ପରି ତା ହାତରୁ ଖାଦ୍ୟ ଓଟାରି ନେବା ଯଥାର୍ଥରେ ସେହି ସତ୍ୟକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରିଥାଏ।

ଜୀବିଧର୍ମର ତିନି ମୌଳିକ ଆବଶ୍ୟକତା ମଧ୍ୟରେ କ୍ଷୁଧାର ସ୍ଥାନ ସର୍ବାଗ୍ରେ। ଆହାର,ନିଦ୍ରା, ମୈଥୁନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଣୀର ଚିରନ୍ତନ ଚାହିଦା। ତେବେ କ୍ଷୁଧା ନିକଟରେ ମାନବିକତା ଓ ମଣିଷ ପଣିଆର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ ନାହିଁ। କାହ୍ନୁ ଚରଣଙ୍କ ଶାସ୍ତି ଉପନ୍ୟାସ ହେଉ ବା ରାଧାନାଥଙ୍କ ପାର୍ବତୀ କାବ୍ୟ ହେଉ, ସବୁଠି ମାନବତ୍ୱକୁ ହତ୍ୟାକରି କ୍ଷୁଧା ହିଁ ନିଜର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିଛି। ପ୍ରସନ୍ନ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଶଂସିତ ଉପନ୍ୟାସଟି ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ପୀଡ଼ିତ ମଣିଷର ସେହି କ୍ଷୁଧା କବଳିତ ରୂପଟିକୁ ଇଙ୍ଗିତ ପ୍ରଦାନ କରିଛି।

ଉପସଂହାର :

ଉପନ୍ୟାସର ପ୍ରକାଶଭଙ୍ଗୀ ଓ ଉପସ୍ଥାପନା ଶୈଳୀକୁ ଦେଖିଲେ ଗୋଟିଏ ଶିଶୁ ଚରିତ୍ରର ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଦିଗଟି ବେଶ୍ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ସରଳ ଶିଶୁ ଜାଣେନା ବନ୍ୟାର ପ୍ରକୋପ ବା କଳନା କରି ପାରେନା ବଢ଼ିପାଣିର ଦାନ୍ତର କରାମତି। ଶାନ୍ତ, ସରଳ, କୋମଳ ପ୍ରକୃତିର କୋଳରେ ହଜିଯିବା ଓ ମଜୀ ଯିବା ତାର ଧର୍ମ। ହସି ଖେଳି ଜୀବନ ବିତାଉ ଥିବା ଶୈଶବର ସ୍ୱପ୍ନ ଅନ୍ତରାଳରେ ନିଷ୍ଠୁର ବାସ୍ତବତାର ବିଘ୍ନ ବା ବିପନ୍ନ ସ୍ଥିତି ଲୁକ୍କାୟିତ ଥାଇପାରେ - ଏହି ଅଦୃଷ୍ଟ ଭବିଷ୍ୟତର ସଂକେତ ମଧ୍ୟ ଏଠି କଳନା କରିହୁଏ। ସୁତରାଂ ଶିଶୁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ, ତାର ବନ୍ୟା ଆବାହନ, ବାସ୍ତବରେ ବନ୍ୟାର ବିଭୀଷିକା ଓ ସେହି ଶିଶୁ ମନର ସ୍ୱପ୍ନ ଉଜୁଡ଼ିଯିବାର ଦୁର୍ବିସହ ସ୍ଥିତି ଉପନ୍ୟାସକୁ କରିଛି କରୁଣ ରସାଦ୍ର।

ବାସ୍ତବରେ ଡ. ପ୍ରସନ୍ନ ମିଶ୍ର ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କବି ଓ ନାଟ୍ୟକାର। ଉତ୍ତର ଷାଠିଏ ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ଜଣେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କାବ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀ ଭାବେ ତାଙ୍କର ସିଦ୍ଧି ଯେପରି ରହିଛି, ନବ୍ୟନାଟ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକକୁ ସମୃଦ୍ଧିବନ୍ତ କରିବାରେ ସେହିପରି ତାଙ୍କର ଅବଦାନ ସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ। ତେବେ ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ତାଙ୍କର ଅବଦାନ ଯଥେଷ୍ଟ ନହେଲେ ହେଁ ବଢ଼ି ପାଣିର ଦାନ୍ତ ପରି ରଚନା ତାଙ୍କ କଥା କାରିଗରିର ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ, ଏଥିରେ ସତ୍ୟର ଅପଳାପ ନାହିଁ।

ପୃଷ୍ଠଟୀକା :

୧. ମିଶ୍ର, ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର, ବଢ଼ିପାଣିର ଦାନ୍ତ, ପେନ୍ ଇନ୍ ବୁକ୍ସ, ଏମ -୬/୫୧, ଆର୍ଚାର୍ଯ୍ୟ ବିହାର, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ, ୨୦୨୨, ପୃଷ୍ଠା -୩୯।

୨. ତତ୍ରୈବ, ପୃଷ୍ଠା -୨୨।

୩. ତତ୍ରୈବ, ପୃଷ୍ଠା -୫୧।

୪. ତତ୍ରୈବ, ପୃଷ୍ଠା -୬୯।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

୧. ମିଶ୍ର, ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର, ବଢ଼ିପାଣିର ଦାନ୍ତ, ପେନ୍ ଇନ୍ ବୁକ୍ସ, ଏମ -୬/୫୧, ଆର୍ଚାର୍ଯ୍ୟ ବିହାର, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ, ୨୦୨୨।

୨. ପଟ୍ଟନାୟକ, ପଠାଣି, ରାଉତ, ଭୋଳାନାଥ, ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ ସାହିତ୍ୟର ପରିଚୟ(ପ୍ରଥମ ଭାଗ), ଓଡ଼ିଶା ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, ବିନୋଦ ବିହାରୀ କଟକ, ତୃତୀୟ ସଂସ୍କରଣ, ୨୦୧୯।

୩. ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ, ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ, ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର ବିନୋଦ ବିହାରୀ କଟକ, ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ, ୨୦୨୦।

୪. କର, ବାଉରୀବନ୍ଧୁ, ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ, ଫ୍ରେଣ୍ଡସ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, ବିନୋଦ ବିହାରୀ କଟକ, ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ, ୨୦୧୮।

୫. ପଟ୍ଟନାୟକ, କଇଳାଶ, ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସର ସମାଜ ତତ୍ତ୍ୱ, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, ବାଲୁବଜାର କଟକ, ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ, ୨୦୧୯।

❖ ❖ ❖